

Sefydliadau Bridio Cŵn Canllawiau i Awdurdodau Lleol

Canllawiau i Awdurdodau Lleol a gyhoeddwyd gan Weinidogion
Cymru yn unol â Rheoliad 13 o Reoliadau Lles Anifeiliaid (Bridio
Cŵn) (Cymru) 2014

Cynnwys

TROSOLWG

1. LLETY AC AMGYLCHEDD

- 1.1 Gwneuthuriad
- 1.2 Maint y Cytiau
- 1.3 Deunydd Gorwedd
- 1.4 Tymheredd a Gwresogi
- 1.5 Golau
- 1.6 Awyru
- 1.7 Glendid
- 1.8 Rheoli Plâu
- 1.9 Cael Gwared ar Wastraff
- 1.10 Cyfleusterau Bwrw Cenawon
- 1.11 Cyfleusterau i Gŵn Bach

2. DEIET A MAETH

- 2.1 Bwyd a Diod
- 2.2 Cyfleusterau Paratoi Bwyd

3. YMDDYGIAD NATURIOL

- 3.1 Gwella a Chyfoethogi
- 3.2 Cymdeithasoli Cŵn Bach
- 3.3 Y Gymhareb rhwng Staff a Chŵn Llawn dwf
- 3.4 Cynllun y Safle

4. IECHYD A LLES

- 4.1 Cofrestru â Milfeddyg
- 4.2 Cynllun Iechyd a Lles
- 4.3 Meddyginiaethau
- 4.4 Statws Iechyd y Cŵn
- 4.5 Pecyn Cymorth Cyntaf
- 4.6 Diogelwch Tân
- 4.7 Strategaeth ar gyfer Cŵn a Geist wedi i'w Cyfnod Bridio Ddod i Ben
- 4.8 Cludo Cŵn

ATODLEN 1: COFNODION BRIDIO CŴN ATODLEN

ATODLEN 2: LLYFR LOG CŴN BACH

TROSOLWG

Diben y ddogfen hon yw rhoi arweiniad i Awdurdodau Lleol pan fyddant yn ystyried neu'n ymgymryd ag unrhyw swyddogaeth yn unol â Rheoliadau Lles Anifeiliaid (Bridio Cŵn) (Cymru) 2014 (y "Rheoliadau").

Nod y canllawiau hyn yw sicrhau bod anghenion unrhyw gi, fel y'u nodir yn Adran 9 o Ddeddf Lles Anifeiliaid 2006, yn cael eu diwallu h.y. gan gynnwys:

- (a) ei angen i fyw mewn amgylchedd addas
- (b) ei angen i gael deiet addas,
- (c) ei angen i fedru arddangos patrymau ymddygiad naturiol,
- (d) ei angen naill ai i gael ei gadw gydag anifeiliaid eraill, neu ar wahân iddynt,
- (e) ei angen i gael ei ddiogelu rhag poen, dioddefaint, anaf ac afiechyd.

Fodd bynnag, ni fwriedir i'r canllawiau hyn fod yn gwbl gynhwysfawr, a chaiff Awdurdodau Lleol eu hannog i ystyried unrhyw fater arall sydd, yn eu barn nhw, yn berthnasol wrth iddynt arfer eu swyddogaethau o dan y Rheoliadau. Dylid anfon unrhyw ymholiadau at swyddogion yr adrannau cyfreithiol perthnasol yn yr Awdurdodau Lleol.

Yn gyffredinol, dylid sicrhau bod digon o staff i fedru rhoi'r math o ofal a nodir yn yr Amodau Trwyddedu a'r ddogfen ganllaw hon. Mae hyn yn cynnwys y rhyngweithio a'r gweithdrefnau a amlinellir i sicrhau bod anghenion lles y ci yn cael eu diwallu, yn ogystal â'r gofal a'r rheolaeth arferol.

Oni nodir yn wahanol, os cyfeirir at 'gi' yn y canllawiau hyn, mae'n hynny'n cynnwys pob ci ar y safle bridio. Mae 'ci llawn dwf' yn cyfeirio at gŵn sydd dros chwe mis oed ac mae 'ci bach' yn cyfeirio at gŵn sy'n llai na chwe mis oed.

1. LLETY AC AMGYLCHEDD

O dan Reoliad 9 o'r Rheoliadau, cyn rhoi neu adnewyddu trwydded, rhaid i'r Awdurdod Lleol fod yn sicr bod yr holl gŵn yn cael eu cadw, bob amser, mewn cytiau sy'n addas o ran gwneuthuriad, maint, lle i ymarfer, tymheredd, golau, awyriad a glendid a bod lle addas iddynt gysgu a bwrw cenawon. Mae hefyd yn ei gwneud yn ofynnol i Awdurdodau Lleol fod yn fodlon bod y cŵn yn cael bwyd a diod addas a chyfleusterau sy'n caniatáu iddynt arddangos patrymau ymddygiad naturiol.

Rhaid i'r Awdurdod Lleol ystyried y materion a ganlyn wrth benderfynu a yw wedi'i argyhoeddi bod y sefydliad yn addas.

Pan fydd bridwyr sy'n bridio ar raddfa fach yn defnyddio llety cŵn wedi'u hadeiladu i'r pwrpas y tu allan i'r cartref, rhaid iddynt gydymffurfio â'r gofynion llawn ar gyfer llety.

Pan fydd cŵn yn cael eu cadw yn y cartref fel rhan o'r teulu, derbynnir y gellid darparu amgylchedd cyfoethog a gwell drwy amgylchedd cartref cyfforddus. Fodd bynnag, rhaid cydymffurfio â'r gofynion o ran y lle sydd ar gael a nifer y cŵn yn y lle hwnnw.

Y safonau a ddisgwylir mewn amgylchedd cartref:

- Dylai'r cartref fod wedi'i gynnal a'i gadw'n dda. Ni ddylai fod unrhyw ymylon miniog, darnau ymwithiol, ymylon garw na pheryglon eraill fel cemegion a cheblau rhydd, a all beri'r risg o anafiad i gi.
- Nid yw pyllau dŵr o ganlyniad i lanhau neu wrin yn dderbyniol.
- Dylai fod modd cau drysau i'r tu allan yn ddiogel. Dylent fod yn ddigon cryf i wrthsefyll ergydau a chrafu – ac i atal cŵn rhag dianc. Dylai fod modd cloi drysau/gatiau i'r tu allan.
- Dylai'r rhai sy'n gofalu am y cŵn a phreswylwyr fod â mynediad hawdd at allwedd i a/neu unrhyw god allwedd, rhag ofn bod argyfwng. Dylai drysau fod â chliciedau diogel neu ddyfeisiau cau eraill.
- Dylai'r holl ffensys y tu allan fod yn gryf ac yn anystwyth ac mewn cyflwr da i ddarparu strwythur sy'n atal cŵn rhag dianc a thurio.
- Lle mae gan gŵn fynediad at rwyllau, ni ddylai'r weiar fod yn llai na 2.0mm o led (rhwyll wedi'i weldio Safon Brydeinig lled 14) Ni ddylai maint y rhwyll fod yn fwy na 50mm mewn unrhyw gyfeiriad.
- Dylai pob ystafell sy'n cael ei defnyddio ar gyfer bridio fod â drws uchder llawn y gellir ei gau yn ddiogel, at ddibenion mynediad a diogelwch. Dylai drysau mewmol agor tuag i mewn er mwyn diogelu iechyd a diogelwch pobl sy'n ymweld a lleihau'r perygl o ddianc. Lle nad yw hyn yn ymarferol, dylid rhoi gweithdrefn sy'n cael ei chofnodi ar waith i ddangos bod y trwyddedai/ymwelwyr yn diogel.
- Lle mae hynny'n briodol, dylai drysau i ystafelloedd gael eu cau yn y nos. Dylai pob ystafell ar gyfer cŵn fod â chlicied ddiogel neu ddyfais arall i gadw'r drws ar gau.
- Dylai'r holl arwynebau mewmol mae gan gŵn fynediad atynt gael eu cynnal a'u cadw'n dda. Lle bynnag y bo modd, dylai arwynebau mewmol fod yn

llyfn ac yn anhydraidd, heb unrhyw fylchau neu ddarnau ymwithiol lle y gellir dal ewinedd – a rhaid bod modd glanhau arwynebau.

- Dylai pob llawr fod yn lân. Ni ddylai lloriau fod yn beryglus i gŵn pan fyddant yn cerdded arnynt – yn benodol o ran llithro.
- Dylid gwneud yn siŵr bod unrhyw socedi a dyfeisiau yn yr ystafell cŵn yn ddiogel ac wedi'u hamddiffyn rhag difrod.

Gofynion ar gyfer Llety

1.1 Gwneuthuriad

Dylai'r Awdurdod Lleol fod yn sicr bod wyneb mewnol yr holl ddeunyddiau a ddefnyddir i adeiladu waliau, lloriau, canolfuriau a fframiau drysau yn gryf ac yn anhydraidd ac y gellir eu glanhau a'u diheintio'n hawdd. Rhaid gofalu nad oes unrhyw beth yn ymwithio allan neu unrhyw ymylon garw a allai anafu'r cŵn.

Dylid sicrhau nad yw dŵr yn casglu yn unrhyw ran o'r llety (gan gynnwys llety'r cŵn, y lle ymarfer, y llwybrau a'r gegin) ar ôl eu golchi, a'u bod yn gallu sychu'n hawdd.

Dylai'r waliau rhwng y cytiau a'r lleoedd ymarfer unigol fod yn solet ac yn ddigon uchel i atal y cŵn rhag cyffwrdd â thrwynau ei gilydd.

Dylai drysau'r cytiau fod yn ddigon cryf fel na all y cŵn eu difrodi drwy gnoi a chrafu a dylid sicrhau bod modd eu cau'n effeithiol. Yn ddelfrydol, dylai'r drysau agor at i mewn am resymau iechyd a diogelwch, h.y. ni fyddant yn agor wrth i gŵn mawr wthio yn eu herbyn.

Os caiff bariau a fframiau metel eu defnyddio, dylent fod yn ddigon trwchus, ac yn ddigon agos at ei gilydd i atal cŵn rhag dianc neu rhag mynd yn sownd. Os caiff ymylon metel eu defnyddio, rhaid gofalu nad ydynt yn gallu anafu'r cŵn.

1.2 Maint y cytiau

Mae'r mesuriadau a ganlyn e.e. uchder, tymheredd etc yn cael eu cynnwys i gynghori swyddogion gorfodi. Dylid cofio bod modd cadw rhai cŵn, fel cŵn hela mewn cytiau gwahanol i'r hyn a nodir yn y canllawiau, a hynny oherwydd y math o gŵn ydynt a'u natur. Dylid ystyried pob sefyllfa unigol ar wahân.

Dylid rhannu'r cytiau'n ddau, sef lle i'r ci gysgu ac ymarfer. Dylid gofalu bod digon o le i'r ci gysgu, a bod lle iddo sefyll, troi o gwmpas, ymestyn a gorwedd ar ei hyd mewn ystum naturiol, a bod digon o le i'r drws agor led y pen.

Dylid rhoi sylw penodol i eist sy'n bwrw cenawon, a geist yn eu tymor. Dylai cytiau fod yn ddigon mawr i gadw'r uchafswm o gŵn bach o ystyried maint y brid a maint y dorllwyth.

Dyma'r gofynion sylfaenol a gaiff eu hargymell ar gyfer cytiau cŵn bach, canolig a mawr.

Sylwch:

Ystyr 'Mynediad unrhyw adeg i'r lle ymarfer' yw nad oes unrhyw beth yn rhwystro ci rhag mynd i'r lle ymarfer.

Ystyr 'Mynediad cyfyngedig i'r lle ymarfer' yw bod y ci yn gallu mynd i'r lle ymarfer weithiau.

Mae'n bosibl na fydd y mesuriadau hyn yn addas ar gyfer cytiau cŵn hela. Gweler 3.4 Cynllun cwt ci.

Cŵn bach (o ran maint)

Nifer y cŵn llawn dwf	Mynediad unrhyw adeg i'r lle ymarfer	Mynediad cyfyngedig i'r lle ymarfer
1	2.5 metr sgwâr	4.5 metr sgwâr
2	2.5 metr sgwâr	4.5 metr sgwâr
3	4.5 metr sgwâr	6.5 metr sgwâr
4	6.0 metr sgwâr	8.5 metr sgwâr

Cŵn canolig

Nifer y cŵn llawn dwf	Mynediad unrhyw adeg i'r lle ymarfer	Mynediad cyfyngedig i'r lle ymarfer
1	2.5 metr sgwâr	4.5 metr sgwâr
2	4.5 metr sgwâr	6.5 metr sgwâr
3	6.0 metr sgwâr	8.5 metr sgwâr

Cŵn mawr

Nifer y cŵn llawn dwf	Mynediad unrhyw adeg i'r lle ymarfer	Mynediad cyfyngedig i'r lle ymarfer
1	4.5 metr sgwâr	6.5 metr sgwâr
2	6.0 metr sgwâr	8.5 metr sgwâr

Os yw'r sefydliad trwyddedig yn gweithredu mewn cartref domestig lle defnyddir caetsys cŵn, dylai'r Awdurdod Lleol ystyried a yw'r caetsys yn addas o ystyried maint y cŵn a gaiff eu cadw ynddynt.

Os cânt eu defnyddio, dylai'r caetsys fod yn ddigon mawr i ganiatáu i bob ci fedru eistedd a sefyll yn syth, camu ymlaen, troi o gwmpas, ymestyn a gorwedd mewn ystum naturiol ac ysgwyd ei gynffon, heb gyffwrdd ochrau'r caets. Fel arfer, ni ddylid cadw ci mewn caets am dros naw awr ar y tro mewn unrhyw gyfnod o 24 awr.

1.3 Deunydd gorwedd

Dylid darparu gwely a deunydd gorwedd sy'n caniatáu i'r ci fod yn gyfforddus. Dylai'r gwely fod wedi'i adeiladu o ddeunydd sy'n para, dylid gofalu na fydd y ci yn gorwedd mewn drafft, a dylai fod yn ddigon mawr ar gyfer y brîd o gi sy'n cael ei gadw yn y caets. Dylai fod yn ddigon mawr i bob ci fedru gorwedd yn gyfforddus ar ei ochr.

Dylid defnyddio deunydd gorwedd sy'n hawdd ei lanhau a'i ddiheintio, dylai fod yn lân ac yn sych a dylid sicrhau na fydd yn achosi llid. Os yw'r ci'n cnoi'r gwely, dylid rhoi deunydd gorwedd arall iddo.

Fel arfer, byddai'n syniad da i bob ci gael ei wely ei hun*, ond mae'n bosibl y bydd yr Awdurdod Lleol o'r farn nad yw hyn yn angenrheidiol bob amser.

Os yw'r sefydliad yn bwriadu defnyddio deunydd gorwedd a wneir o wastraff (e.e. coed, tecstilau etc), bydd angen i ddeiliad y drwydded ofalu ei fod yn addas a'i fod yn cael y caniatâd priodol. Mae rhagor o wybodaeth i'w chael gan Gyfoeth Naturiol Cymru ar 0300 065 3000 ([Cyfoeth Naturiol Cymru / Rheoli Gwastraff](#)).

* Os yw cŵn hela'n cael eu cadw mewn cytiau cŵn hela, dylid eu cadw gyda'i gilydd. Fel arfer, rhaid cadw cŵn hela mewn grwpiau o 20-40 mewn cwt a rhan ohono wedi'i inswleiddio, lle byddant yn cysgu.

Mae rhagor o wybodaeth am y safonau a argymhellir ar gyfer cytiau cŵn hela i'w chael yn "The Code of Practice for the Welfare of Hounds in Hunt Kennels" gan Feistr y Cŵn Hela.

1.4 Tymheredd a gwresogi

Dylai'r Awdurdod Lleol ystyried a oes angen inswleiddio'r cytiau rhag i'r tymheredd ostwng yn ormodol ac a oes angen system gwresogi ac oeri.

Yn y rhan honno o'r cwt lle mae'r ci'n cysgu, dylai'r tymheredd fod yn addas i'w frîd/ y math o gi ydyw. Fel arfer, tymheredd o rhwng 10°C a 26°C fydd hyn, (bydd yn wahanol i rai bridiau e.e. hysgis), ac eithrio mewn cytiau cŵn bach o dan bedair wythnos oed; i'r rhain dylai'r tymheredd fod rhwng 26°C (79°F) a 28°C (82°F).

Dylai'r Awdurdod Lleol ystyried a yw'r ffynonellau gwres a ddefnyddir yn ddiogel ac a ydynt yn cydymffurfio â'r holl ofynion rheoleiddiol.

1.5 Golau

Dylai'r Awdurdod Lleol ystyried a oes digon o olau yn y rhannau hynny o'r cwt lle mae'r cŵn yn ymarfer ac yn cysgu, fel bod modd gweld pob rhan o'r cwt yn glir. Os yw hynny'n ymarferol, dylai hwn fod yn olau naturiol, Fel arall, dylid gosod golau artiffisial y gellir ei droi ymlaen a'i ddiffodd n y nos i sefydlu'r patrymau cysgu priodol.

1.6 Awyru

Dylai'r Awdurdod Lleol ystyried a yw'r system awyru'n ddigonol y tu mewn i'r cwt ac nad oes gormod o ddrafft yn y rhan honno o'r cwt lle mae'r ci'n cysgu.

1.7 Glendid

Dylai'r Awdurdod Lleol ystyried a yw'r drefn glanhau'n ddigon trylwyr i reoli clefydau ac i sicrhau lles y cŵn.

Wrth lanhau, dylid defnyddio diheintydd addas sy'n atal micro-organebau sy'n gyfrifol am ledu clefydau cŵn a dylid ei gynnwys yn y cynllun iechyd. Rhaid teneuo'r hylif yn unol â'r cyfarwyddiadau a gymeradwyir.

1.8 Rheoli plâu

Dylai'r Awdurdod Lleol ystyried a yw'r person sy'n gwneud cais am drwydded wedi cymryd y camau priodol i leihau'r niwed posibl y gall llygod mawr, pryfed a phlâu eraill ei achosi. Er enghraifft, dylid cadw bwyd mewn cynwysyddion sy'n ei ddiogelu rhag llygod.

Os oes unrhyw driniaethau rheoli plâu ar y safle sy'n cynnwys deunyddiau gwenwynig neu sy'n achosi llid, dylid eu rhoi mewn lle diogel lle na all cŵn ei gyrraedd.

1.9 Cael gwared ar wastraff

Dylai'r Awdurdod Lleol ystyried a oes digon o gyfleusterau ar y safle i gadw a chael gwared ar wastraff yn unol â'r ddeddfwriaeth berthnasol.

Mae'r ddeddfwriaeth berthnasol yn ymwneud â gwastraff yn cynnwys rheoli systemau trin a gwaredu gwastraff ar y safle a throsglwyddo gwastraff oddi ar y safle bridio. Cyflwynwyd y rheolau hyn i ddiogelu iechyd pobl a'r amgylchedd (gan gynnwys anifeiliaid a phlanhigion etc).

Mae Cyfoeth Naturiol Cymru wedi paratoi dogfen ganllaw i helpu Awdurdodau Lleol i ddeall eu cyfrifoldebau. Mae copi o'r ddogfen hon ar gael drwy ffonio Gyfoeth Naturiol Cymru ar 03000 065 3000 ([Cyfoeth Naturiol Cymru / Rheoli Gwastraff](#)).

1.10 Cyfleusterau bwrw cenawon

Dylai'r Awdurdod Lleol sicrhau bod lle /cwt dynodedig addas ar gael i'r geist fwrw cenawon a bod ganddynt wely/blwch addas. Fodd bynnag, ni ddylid eu cadw'n gwbl ar wahân a dylent fedru gweld, clywed ac aroglu geist cyfarwydd eraill a dod i gysylltiad â phobl bob dydd. Dylai'r system wresogi fod yn ddigonol ac yn ddiogel a dylid medru addasu'r tymheredd ar gyfer y cŵn bach a'r ast.

Dylai'r cyfleusterau fod yn ddigon mawr i gadw'r uchafswm o gŵn bach, o ystyried maint y brid a'r dorllwyth. Dylid sicrhau bod yr ast yn gallu symud oddi wrth ei chŵn bach i orffwys. Dylai'r gwely gynnwys deunydd gorwedd sy'n

creu lle cyfforddus iddi orwedd ac sy'n amsugno'r hylifau geni a gaiff eu creu wrth iddi fwrw cenawon.

Dylid defnyddio deunydd meddal ar gyfer y gwely a'i orchuddio â deunydd amsugol. Nid yw'n dderbyniol defnyddio dim ond papur newydd ac eithrio am gyfnod byr pan fydd yr ast yn bwrw cenawon. Ni ddylid defnyddio blawd llif a gwellt. Mae'n hollbwysig bod y cwt lle mae'r ast yn bwrw cenawon yn lân a dylid defnyddio deunyddiau sy'n hawdd eu glanhau'n rheolaidd.

1.11 Cyfleusterau i gŵn bach

Dylai'r Awdurdod Lleol ystyried a ddylid neilltuo man penodol i'r cŵn bach o bob torllwyth gymdeithasu e.e. gan efelychu amgylchedd mewn cartref neu weithle.

2. DEIET A MAETH

O dan Reoliad 9 o'r Rheoliadau, mae'n ofynnol i Awdurdod Lleol sicrhau bod cŵn yn cael bwyd a diod addas. Dylai awdurdodau lleol sicrhau bod dŵr glân ar gael iddynt bob amser, a'i fod yn cael ei newid o leiaf unwaith y dydd, a bod digon o fwyd addas ar gael iddynt hefyd.

2.1 Bwyd a diod

Dylai'r Awdurdod Lleol ystyried a yw'r cyfarpar bwyd a diod yn addas ac yn hawdd ei olchi a'i ddiheintio. Yn benodol, dylai ofalu bod system i gyflenwi digon o ddŵr glân ar gael ac a ddylid defnyddio powlenni dŵr sefydlog.

Dylai'r holl gŵn gael digon o fwyd, yn ôl eu hoed, eu brîd, eu cylch bridio a faint o ymarfer corff a gânt. Dylid dechrau diddyfnu cŵn bach cyn gynted ag y gallant dreulio'u bwyd ar eu pennau'u hunain. Rhaid i'r bwyd a gynigir iddynt fod yn addas, gan ddibynnu ar eu datblygiad.

Dylid dechrau diddyfnu cŵn bach pan fyddant tua 3-4 wythnos oed. Dylai fod yn broses raddol a dylid ceisio cwblhau'r broses erbyn iddynt fod yn chwe wythnos oed. Dylid gofalu bod yr ast yn cael cyfle i gynhyrchu llai o laeth yn raddol. Gall y deiet cychwynnol fod yn hylifol gan symud ymlaen i fwyd solet dros weddill y cyfnod. Dylid cynnig bwyd i gŵn bach hyd at bum gwaith y dydd i ddechrau a dylid gofalu bod pob un yn cael cyfran briodol o'r bwyd. Mae'n bwysig cadw llygad ar eu pwysau. Dylid monitro faint o fwyd y maent yn ei fwyta i sicrhau bod pob ci'n cael digon.

Fel arfer, dylid bwydo cŵn o bowlenni unigol. Dylid cynnig o leiaf dau bryd y dydd i gŵn llawn dwf, gan ddibynnu ar eu brîd a'r math o gŵn ydynt, gan gadw at gyngor y milfeddyg ar argymhellion gwneuthurwr y bwyd.

Nid yw'n syniad da gadael i'r cŵn fwydo fel y mynnant, neu eu bwydo'n barhaus, a dylid gwneud hynny dim ond os yw milfeddyg yn argymhell hynny.

Dylid cadw at system glanhau briodol i sicrhau bod yr amgylchedd yn cael ei gadw'n lân ac i atal clefydau heintus. Dylid paratoi canllawiau safonol at y diben hwn.

2.2 Cyfleusterau paratoi bwyd

Dylai'r Awdurdod Lleol ystyried a oes cyfleusterau addas a glân i gadw a pharatoi bwyd ar gyfer y cŵn. Dylai sinc a dŵr tap poeth ac oer fod ar gael i olchi llestri a chyfarpar. Os caiff cig ffres, a chig wedi'i goginio, ei gadw, dylid defnyddio oergelloedd. Dylid osgoi halogi bwyd.

Os yw cŵn hela'n cael cig o stoc drig, dylid cadw at Reoliadau Sgilgynhyrchion Anifeiliaid (Gorfodi) (Cymru) 2014.

3. YMDDYGIAD NATURIOL

Mae Rheoliad 9 o'r Rheoliadau hefyd yn ei gwneud yn ofynnol i'r Awdurdod Lleol sicrhau bod gan gŵn gyfleusterau digonol i ganiatáu iddynt arddangos patrymau ymddygiad arferol. Dylai'r Awdurdod Lleol ystyried y materion a ganlyn wrth benderfynu a yw wedi'i sicrhau o hynny.

3.1 Gwella a chyfoethogi

O dan Reoliad 7 o'r Rheoliadau, rhaid i unrhyw un sy'n gwneud cais am drwydded baratoi rhaglen ysgrifenedig ddrafft sy'n dangos sut y bydd y cŵn ar y safle'n cael cyfle i arddangos patrymau ymddygiad naturiol.

Wrth ystyried a yw'r rhaglen ddrafft yn rhoi'r cyfle hwnnw i'r cŵn, dylai'r Awdurdod Lleol ystyried a fydd yn caniatáu i'r cŵn gael:

- Digon o gysylltiad â phobl (e.e. sesiynau brwsio, hyfforddi, trin a/neu chwarae).
- Rhaglen ymarfer ysgrifenedig sy'n sicrhau bod pob ci dros chwe wythnos oed yn cael ymarfer am o leiaf 30 munud y dydd.
- Mynediad i amgylchedd awyr agored a ddylai fod mor amrywiol ag y mae diogelwch a glendid yn ei ganiatáu.
- Eitemau i chwarae â nhw, os yw hynny'n briodol, a dylid aillosod y rhain a'u cyfnewid yn rheolaidd (ar ôl eu golchi).

3.2 Cymdeithasoli cŵn bach

O dan Reoliad 7, rhaid i unrhyw un sy'n gwneud cais am drwydded gynnwys rhaglen cymdeithasoli drafft yn dangos sut y bydd cŵn bach yn ymgyfarwyddo â phobl, amgylcheddau domestig a'r syniad o chwarae, a sut y cânt eu paratoi i adael y fam.

Dylai'r rhaglen ddrafft gynnwys nifer o weithgareddau a allai gynnwys:

- Gafael yn ofalus ym mhob ci bach.
- Ar ôl 14 diwrnod, cyflwyno synau tawel yn raddol.
- Ar ôl 21 diwrnod, sicrhau bod y cŵn bach yn dod i gysylltiad â gwahanol bobl.
- Symud y cŵn bach oddi wrth y fam i chwarae â theganau addas.

- Os yw bioddiogelwch ac iechyd y safle'n caniatáu, dylai cŵn bach o wahanol dorthllwythi gymysgu mewn amgylcheddau addas. Dylid cymryd gofal i beidio â chynhyrfu'r fam wrth afael yn y cŵn bach a'u symud.

Os yw sesiynau hyfforddi'n cael eu cynnwys yn y rhaglen, dylid eu seilio ar system wobrwyo; ni ddylid defnyddio dulliau hyfforddi llym a all frifo'r cŵn neu godi ofn arnynt.

3.3 Y Gymhareb rhwng Staff a Chŵn Llawn Dwf

O dan y Rheoliadau, rhaid i'r Awdurdodau Lleol osod amod ar bob trwydded sy'n nodi uchafswm y cŵn llawn dwf a'r cŵn bach y gellir eu cadw o dan amodau'r drwydded.

Wrth benderfynu ar y gymhareb briodol rhwng staff a chŵn llawn dwf, dylai'r Awdurdod Lleol ystyried ffactorau fel maint y cŵn a gaiff eu cadw yn y sefydliad bridio a'r math o gŵn ydynt (gan gynnwys maint y dorllwyth a ddisgwylir). Rhaid diwallu anghenion lles y cŵn llawn dwf ar y safle yn ogystal â'r cŵn bach a ddisgwylir.

Mae hyn yn ymwneud yn benodol â'r lle sydd ar gael ar gyfer cadw cŵn, iechyd y cŵn a'u hanghenion o ran eu hamgylchedd a chyfleoedd i gymdeithasoli, ac arbenigedd/lefelau sgiliau staff. Mae'r Rheoliadau'n nodi bod yn rhaid i'r drwydded nodi uchafswm y cŵn llawn dwf a'r cŵn bach y gellir eu cadw unrhyw adeg. **Ni chaiff byth fod uwchlaw 20 o gŵn llawn dwf am bob aelod o staff amser llawn neu 10 o gŵn llawn dwf am bob aelod o staff rhan amser**, yn unol â'r diffiniad a geir yn y Rheoliadau.

Ni ddylai'r uchafswm o 20 ci llawn dwf fesul aelod o staff llawn-amser, a deg ci llawn dwf fesul aelod o staff rhan-amser gael ei ddefnyddio fel meincnod. Dyma UCHAFSWM y cŵn llawn dwf a ganiateir. Dylai swyddogion archwilio ystyried y gymhareb hon fesul achos, gan osod cymhareb briodol ar gyfer y safle penodol mewn modd rhagweithiol, i wneud yn siŵr ei bod yn realistig cwblhau'r holl dasgau gofynnol, gan gynnwys digon o ymarfer corff a rhaglenni cymdeithasoli ar gyfer cŵn bach, yn ystod y diwrnod gwaith.

Os nad yw amodau'r drwydded yn cael eu bodloni yn unol â'r gymhareb a bennwyd, dylid ystyried newid y gymhareb i leihau nifer yr anifeiliaid a ganiateir fesul aelod o staff, neu gynyddu nifer y staff.

Dylid sicrhau bod person addas a chymwys, sy'n 16 oed o leiaf, yn goruchwylio'r safle. Dylai fod ar gael i ymdrin ag unrhyw argyfwng a dylai fod yn gymwys i wneud hynny.

Enghreifftiau o dystiolaeth o'r lefelau staffio/presenoldeb (nid yw hon yn rhestr gyflawn):

- Prawf eich bod yn byw ar y safle

- Nodiadau talu/amserlen waith
- Cadarnhad gan elusen/corf cydnabyddedig bod gwirfoddolwyr
- Tyst o bresenoldeb yn ystod archwiliad

Os bydd nifer y cŵn ar y safle'n fwy na'r gymhareb, dylai'r bridiwr roi tystiolaeth ei fod wedi cymryd camau i leihau nifer y cŵn neu gynyddu lefel y staff dros gyfnod penodol o amser.

3.4 Cynllun y safle

Rhaid cadw cŵn bridio mewn amgylchedd sy'n caniatáu iddynt gymdeithasoli. Dylai'r Awdurdod Lleol ystyried a yw'n briodol cadw ci yng nghwmni eraill, oni bai ei bod yn well eu cadw ar wahân am resymau diogelwch a lles.

Rhaid cadw cŵn hela mewn cytiau pwrpasol fel arfer. Dylid sicrhau bod y llawr yn un rhan o'r cwt wedi'i godi er mwyn i'r cŵn llawn dwf fedru gweld yr hyn sy'n digwydd o'u cwmpas.

Dylid cynllunio'r cwt i sicrhau diogelwch, lles a llesiant y cŵn. Dylai hyn gael ei gynnwys yn y cynllun gwella a chyfoethogi.

4. IECHYD A LLES

Un o amodau pob trwydded a gaiff ei roi o dan y Rheoliadau yw bod deiliad y drwydded yn cymryd pob cam rhesymol i ddiogelu cŵn rhag poen, dioddefaint, anaf ac afiechyd. Dylai'r Awdurdod Lleol ystyried y canlynol wrth benderfynu a yw'r sefydliad yn bodloni'r amod hwn.

4.1 Cofrestru â milfeddyg

Dylai'r Awdurdodau Lleol sicrhau bod pawb sydd â thrwydded yn cofrestru â milfeddyg a bod y manylion llawn ar gael i'r Awdurdod Trwyddedu.

Rôl Arolygwyr Milfeddygol

O dan y rheoliadau hyn, caiff yr Awdurdod Lleol awdurdodi milfeddyg i fod yn arolygydd ("Arolygydd Milfeddygol"), a gofyn iddo wneud y canlynol:

- Cynnal archwiliad cychwynnol neu archwiliad dilynol o sefydliad bridio cŵn.
- Rhoi cyngor i arolygwyr eraill.
- At ddibenion sicrhau y cydymffurfir ag amodau'r drwydded, cymryd samplau o unrhyw gŵn ar safle deiliad y drwydded, i'w profi mewn labordy.
- Llundio adroddiad arolygydd yn dilyn archwiliad, yn nodi a ddisgwylir y bydd y busnes yn gallu bodloni amodau'r drwydded (amodau cyffredinol ac amodau penodol).

Dylai'r Arolygydd Milfeddygol gytuno ar ei rôl gyda'r Awdurdod Lleol ymlaen llaw, a bod yn glir ynghylch a fydd disgwyl iddo fynd gyda swyddog o'r Awdurdod Lleol sydd wedi'i hyfforddi mewn lles anifeiliaid, neu gynnal yr archwiliad ei ben ei hun. Os bydd arolygydd milfeddygol yn cynnal yr archwiliad ar ran yr awdurdod lleol, heb fod swyddog â'r cymwysterau priodol

yn bresennol, yna dylai'r Awdurdod Lleol benodi'r milfeddyg yn arolygydd o dan adran 51 o Ddeddf Lles Anifeiliaid 2006.

Rhaid i arolygwyr milfeddygol gynnal archwiliadau yn unol â'r amodau yn y drwydded a'r canllawiau statudol yn unig, gan ddilyn [Egwyddorion Ardystio RCVS](#)

Rôl Milfeddygon Preifat

Mae'n bosibl y gofynnir i filfeddygon preifat nad ydynt yn arolygwyr milfeddygol wneud y canlynol:

- Cytuno ar gynllun gofal iechyd ataliol gyda deiliad trwydded sydd wedi'i gofrestru gyda'i bractis ar gyfer yr anifeiliaid mae deiliad y drwydded yn gofalu amdanynt. Darllenwch [nodiadau canllaw BVA, BSAVA, BVZS, CASC a CFSG ar gyfer milfeddygon preifat ar gynlluniau gofal iechyd ataliol, a lawrlwytho ein cynllun gofal iechyd ataliol templed.](#)
- Cynnal gwiriad o iechyd ci bach cyn iddo gael ei werthu i berchennog newydd;
- Cyfeirio a helpu deiliad y drwydded neu ddarpar brynwr i gwblhau contract ci bach, fel y [Contract Cŵn Bach](#); neu
- Darparu cyfleuster ynysu priodol ar gyfer deiliad y drwydded i ofalu am anifeiliaid sâl neu wedi'u hanafu, neu a all fod wedi'u heintio, os nad yw'n gallu darparu cyfleusterau annibynnol ar wahân yn y sefydliad trwyddedig. Yn y sefyllfa hon, bydd arolygwyr awdurdod lleol yn gofyn i ddeiliad y drwydded gyflwyno llythyr oddi wrth y practis yn cadarnhau y byddent yn derbyn anifail sy'n dangos arwyddion o haint neu yr amheuir bod ganddo glefyd heintus yn eu cyfleuster ynysu.

Dylid cadw rôl milfeddygon preifat a rôl arolygwyr milfeddygol ar wahân a diffinio eu rolau yn glir. Dylai arolygwyr milfeddygol, pan fyddant yn gweithredu yn y capasiti hwnnw, weithredu yn annibynnol, ac felly, ni ddylent archwilio safle eu cleientiaid eu hunain (er mwyn osgoi unrhyw wrthdaro buddiannau posibl).

4.2 Cynllun Iechyd a Lles

Dylai'r Awdurdod Lleol sicrhau bod pawb sydd â thrwydded yn cytuno ar Gynllun Iechyd a Lles gyda'u milfeddyg. Dylai'r cynllun iechyd a lles fod yn ddogfen fyw, sy'n cael ei defnyddio ar gyfer rheoli a chynnal y sefydliad bob dydd. Dylai gynnwys cynllun brechu a dulliau o reoli parasitiaid.

Cynghorir pob sefydliad i frechu'r cŵn rhag clefyd y cŵn, hepatitis cŵn heintus, leptosbrosis a pharfofirws oni bai bod eu milfeddyg yn rhoi cyngor gwahanol iddynt.

Dylid cadw cofnod cyfredol o frechiadau pob ci llawn dwf a chi bach.

Dylai'r cytundeb â'r milfeddyg gael ei ddangos drwy'r cofnodion brechu, gwiriadau iechyd ac unrhyw gytundebau eraill ar gyfer pob ci llawn dwf a phob ci bach.

4.3 Meddyginiaeth

Rhaid dilyn cyfarwyddiadau'r gwneuthurwyr neu bresgripsiwn y milfeddyg wrth ddefnyddio pob meddyginiaeth.

4.4 Statws Iechyd y Cŵn

Dylai'r Awdurdod Lleol ei gwneud yn ofynnol i ddeiliad y drwydded gynnal archwiliad corfforol o bob anifail bob dydd i sicrhau nad yw'n sâl nac yn dioddef mewn unrhyw ffordd a chofnodi'r archwiliadau hynny. Dylid rhoi sylw penodol i gofnodi arsylwadau anarferol.

Dylai iechyd pob anifail bridio gael ei archwilio gan filfeddyg bob blwyddyn, a dylai'r archwiliad hwn gael ei gofnodi, gan gynnwys rhif y microsglodyn.

Dylai'r Awdurdod Lleol hefyd sicrhau y bydd deiliad y drwydded yn gofyn am gyngor gan filfeddyg os yw ci'n cael ei anafu neu os yw'n sâl neu os oes pryder ynglŷn â'i ymddygiad, ac y bydd yn cysylltu â'r milfeddyg eto os yw ei gyflwr yn parhau i ddirywio ar ôl ei drin.

Dylai cŵn bach gael archwiliad iechyd gan filfeddyg cyn iddynt gael eu gwerthu. Dylai manylion yr archwiliad hwn gael eu cofnodi, gan gynnwys rhif cofrestredig y microsglodyn.

4.5 Pecyn Cymorth Cyntaf

Dylid sicrhau bod Pecyn Cymorth Cyntaf llawn ar y safle, ac y gellir ei ddefnyddio i drin pob ci. Dylid hefyd sicrhau ei fod ar gael i bawb ei ddefnyddio.

4.6 Diogelwch Tân

Dylid sicrhau bod cynllun gwacáu'r safle mewn argyfwng ynghyd â chanllawiau rhybudd tân ar waith. Dylid gosod y rhain mewn lle amlwg er mwyn i'r staff ymglyfarwyddo â nhw.

Dylid cynnal a chadw offer ymladd tân a synwryddion, ac archwilio diffoddwyr tân a'u newid os oes angen.

Ni ddylid gosod offer gwresogi mewn lle neu mewn ffordd a allai achosi tân neu beryglu'r cŵn.

Rhaid cymryd camau i sicrhau nad yw deunyddiau'n cronni mewn ffordd a allai achosi tân.

4.7 Strategaeth ar gyfer Cŵn a Geist Bridio wedi i'w Cyfnod Bridio Ddod i Ben.

Dylai'r Awdurdod Lleol ystyried a oes strategaeth ar waith ar gyfer y cŵn wedi i'w cyfnod bridio ddod i ben, gan gynnwys dulliau o gael gwared arnynt a/neu dulliau o'i hailgartrefu, gan roi blaenoriaeth i ddiogelu lles y cŵn.

Dylai'r cynllun ymddeol gynnwys milfeddyg y bridwr yn niwtro anifail y mae ei oes bridio wedi dod i ben cyn ei ailgartrefu.

4.8 Cludo cŵn

Pan gaiff cŵn a geist bridio a chŵn bach eu cludo dylai deiliad y drwydded sicrhau ei fod yn cydymffurfio'n llawn â Gorchymyn Lles Anifeiliaid (Cludo) (Cymru) 2007 a darpariaethau Deddf Lles Anifeiliaid 2006.

Os caiff cŵn ifanc (llai nag wyth wythnos oed) eu cludo fel rhan o fenter fasnachol, rhaid eu cludo gyda'r fam yn unol â gofyniad yn Atodiad 1 i Reoliad (EC) Rhif 1/2005.

